

Huovisen hullut - Kirjailijan humoreskituotannossa nauretaan hullujen kautta maailman hölmöille piirteille

Olennainen osa Veikko Huovisen tuotantoa ovat "Lyhyet erikoiset", hänen humoreskikokoelmansa.

Näitä lyhyistä ja leikkisistä kertomuksista koostettuja teoksia on irronnut kirjailijan kynästä kolmen vuosikymmenen aikana yhdeksän kappaletta. Niitä on tullut muutaman vuoden välein laajempien töiden ohessa vuonna 1963 ilmestyneestä *Kuikasta* lähtien. Uusimpia kokoelmia ovat *Joe-setä* (1989) ja *Kukuskat* (1993).

Humoreskikokoelmien pitkään sarjaan mahtuu monenlaisia kertomuksia. Ne peilaavat usein ilmestymisaikansa ilmiöitä ja ajanhenkeä. Esim. kokoelma "Ekotarinoita", *Ympäristöministeri* (1982) tuli julki aikana, jolloin vihreä aate löi itsensä läpi Suomen julkisessa tietoisuudessa.

Yhdistävä tekijä humoreskien kirjavassa joukossa on kertomusten henkilöiden originellius, erikoisuus, hulluus.

Yleensäkin humoristin tuotanto on ollut mainio kasvualusta hullujen henkilöhahmojen sikiämiselle. Konsta Pylkkänen on jo kallonmuodostaan lähtien erikoinen hahmo, filosofointiin ja tieteelliseen ajatteluun taipuvainen kansanmies. Lampaansyöjien Sepen ja Valtterin tekee erikoiseksi heidän kesäinen harrastuksensa, lampaansalametsästyksensä. Romanin Koirankynnenleikkaaja päähenkilö on päähän haavoittunut, muistinmenetyksistä kärsivä avuton hölmö, joka seikkailee toisen maailmansodan jälkeisen Suomen ankeissa oloissa.

Huovisen humoreskikokoelmat tarjoavat lukijalle varsinaisen erikoisten hahmojen gallerian. Kokoelman *Ronttosaurus* (1976) yhdessä humoreskissa kuvataan suomalaisella kaatopaikalla elävää hirmuliskoa. On hauskaa muistaa, että kertomus ilmestyi jo paljon ennen Jurassic Parkin hirviöiden tallustamista valkokankaalle. Matikanopettajan nimihenkilö on kirjaimellisesti madetta avannon laidalla opettava matematiikanopettaja. Kokoelmassa *Ympäristöministeri* saadaan tutustua mm. vakoojasatelliitin silmältä kaikin mahdollisin keinoin suojautuvaan Folke Väättäjäin.

Mikä hulluissa huvittaa?

Huovinen esittää hahmojensa hulluuden koomisessa valossa. Heikki Turusen Simpauttajan naispatsaita veistelevän Oton kaltaisia traagiseen sävyyn kuvattuja hulluja ei sotkamolaisen sananiekan tuotannosta liiemmin löydy. Huovisen originellit saavat aikaan naurua.

Humoreskien nauru syntyy usein siitä, että yhteisön ilmiöt joutuvat pilkan kohteeksi, kun originellit hahmot törmäävät niihin. Näin Huovinen käyttää hulluja henkilöhahmojaan paljastaakseen nyky yhteiskunnan omituisuuksia. Näitä löytyy mm. julkisen elämän piiristä, jossa huippu-urheilijat, mannekiinit ja poliitikot toimivat.

Huovinen kuvaa usein henkilöitä, joille on tyyppistä kaksinkertainen erikoisuus: he ovat erikoisen ammatin edustajia ja he käyttäytyvät asemaansa miellettyjen rooliodotusten vastaisesti. Tätä hyödynnetään, kun humoreskeissa tuodaan julkisen elämän ilmiöitä koomiseen valoon. Esim.

kokoelmassa *Matikanopettaja (1986)* vaatimattomasti elävän tennistähden, Mauno Lunnin kautta kuvataan rahakkaan huippu-urheilun maailmaa pilkalliseen sävyyn. Nuuka tennistähti esitetään yökerhoissa hummaavia kilpailijatovereitaan järkevämmäksi ihmiseksi.

Yhteisön omituisuuksien paljastamisessa toimii monesti apuna hahmojen poikkeavuudesta syntyvä ulkopuolisuus yhteisössä. Se antaa tilaisuuden tarkastella maailmaa vakiintuneisiin käsityksiin nähden uudesta näkökulmasta. Esim. korpimökin yksinäisyydessä originellisti asuvan mannekiinin, kokoelmasta Ympäristöministeri löytyvän Erja-Sinikan kautta päästään ihmettelemään muodin parissa toimivien ihmisten elämää. Perukan konkreettisesta elämänpiiristä katsottuna se alkaa vaikuttaa absurdilta.

Poliittisen maailman ylilyönnit saavat Huoviselta tuomion. Tämä tuntuu erityisesti poliittiseksi mielletyllä 70-luvulla ilmestyneissä kokoelmissa *Rasvamaksa (1973)* ja *Ronttosaurus*. Huovinen pilkkaa niissä kovasti poliittista laumahenkisyyttä ja antaa myös kokoelman *Rasvamaksa* eräässä humoreskissa veijarin, "ammattimaisen puolueenhaukkujan" huiputtaa turhan vakavasti politiikan ottavia kansalaisia.

Luonnon ja kulttuurin vastakohtaisuus toimii myös yhteisön ilmiöiden valaisijana. Ihmismäisesti käyttäytyvien eläinten kautta voidaan hauskasti paljastaa modernia maailmaa. Palokärki voi saada Huovisen humoreskeissa migreenin ja alkoholisoitua.

Humoreskien komiikka kehittyy monesti hullun toimien tarkan kuvaamisen kautta. Esim. Folke Vääätäjän hölmö naamioituminen vakoojasatelliitin silmältä esitetään yksityiskohtaisesti. Hahmon erikoisuuden paisuttelu fantasiamaisiin mittoihin synnyttää myös komiikkaa. Näin tapahtuu silloin kun uudistusmielinen villimunkki juoksee väsymättä ahdasmielisiä vainoajiaan pakoon pitkin laajaa Venäjää kokoelmassa *Ronttosaurus*.

Monesti nauru irtoaa siitä, että ihminen vapautetaan virallisesta asemastaan ja jäljelle jää paljas, puhdas inhimillinen ruumiillisuus. Tämä ilmenee etenkin Huovisen kuvauksissa hallitsijoista. Huovinen arkistaa heidät korkeasta asemastaan tavallisiksi ihmisiksi. Näin esim. Josef Stalinin kaltaiselle hullulle hirmuhallitsijalle voidaan nauraa. Monissa kohdin tuotantoon kirjailija muistuttaakin, että nauru on paras keino estää tyrannikanditaattien nousu valtaan.

Ihmisen ruumiillisuuden korostaminen merkitsee monesti huvittavaa törmäystä korkeakulttuurin ja kansanomaisten puhetapojen välillä asia, jolla Huovinen nautiskelee usein. Humoreskien maailmassa suurlähettilään illallisilla käytetään sukupuolielämän sanastoa hienostuneen keskustelun lomassa täysin luontevasti. Samaten virallisen ja kuivakkaan juhlatunnelman vastapainoksi voidaan esittää raivoisa, eläimellinen mölähdyks. Tällä tavoin Huovinen käsittelee erikoisten hahmojen toiminnan kautta julkisen elämän kankeaa virallisuutta, joka tukahduttaa ihmisen luonnollista olemista.

Hulluuden merkitys

Humoreskeissa tulevat selvästi esiin hulluuden positiiviset arvot: lukuunottamatta diktaattoreita ja muutamia pilkallisesti kuvattuja hölmöjä originellius saa myönteisen merkityksen. Huovinen kuvaa

henkilöhahmojen hulluutta myötätuntoisesti huumorilla, sitä vastoin yhteisön hölmöjä piirteitä pilkataan.

Hulluus kasvaa monesti yksilötasolta, inhimillisistä mitoista paljastamaan ympäröivän yhteisön outouksia. Se näyttäytyy yksilön anarkistisena protestina hänen yhteisön taholta kokemiaan vääryksiään vastaan. Näin tapahtuu silloin kun yksinäinen mies kasvattaa saarellaan suuret varis ja kissalaumat. Originellius voi syntyä myös henkilön erikoisista nautinnoista, joista hän hakee vaihtelua ankaran arjen keskelle.

Tietynlainen anarkistisuus ja oman tien kulkeminen esitetään Huovisen lyhytproosassa myönteisenä asiana. Huovinen korostaa yksilön vapautta ajatella itsenäisesti kaikenlaisten ilmiöiden keskellä. Humoreskeissa ilmenee kunnioitus henkilöitä kohtaan, jotka pysyvät itsepäisesti pöljiksi kuvattujen ilmiöiden ulkopuolella, vaikka leimaantuisivatkin hulluiksi. Monien originelleja piirteitä omaavien henkilöhahmojen kohdalla paljastuu, että heidän erikoinen käyttäytyminen tai oleminen on itse asiassa järkevämpää kuin se mitä tapahtuu heidän ympärillään. Lisäksi humoreskeissa tuodaan julki, että yksilön hulluus on sentään kovin vaaratonta maailmanlaajuiseen, ihmiskuntaa pelossa pitävään hulluuteen nähden.

Venäläisen kirjallisuuden ja kulttuurintutkijan, Mihail Bahtinin (1895-1975) mukaan "nauru on oleellinen edellytys sellaisen pelottomuuden luomisessa, jota ilman maailman realistinen ymmärtäminen olisi mahdottomuus". Originelliuden synnyttämä nauru estää maailmaa jäätymästä paikalleen kangistuneisiin rooleihin ja turhaan virallisuuteen. Huovisen hulluihin liittyvän komiikan kautta lukijoilla on mahdollisuus tarkentaa näkemyksiään siitä maailmasta, jossa he itse elävät.

Risto Heikkinen

Artikkeli on ilmestynyt 6.3.1994 Kainuun Sanomissa.

Asiasanat:

Veikko Huovinen, komiikka, huumori, Bahtin, humoreski

Veikko Huovisen humoreskituotanto:

Kuikka (1963)

Lyhyet erikoiset (1967)

Mikäpä tässä (1969)

Rasvamaksa (1973)

Ronttosaurus (1976)

Ympäristöministeri (1982)

Matikanopettaja (1986)

Joe-setä (1989)

Kukuskat (1993)